

T. C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Avrupa Birliği Anabilim Dalı

Küresel Eğilimler ve Türkiye

Zeki BİLDİRİCİ

2502110194

AVRUPA BİRLİĞİ ÜYESİ ÜLKELERİN MUKAYESELİ EKONOMİK YAPISI II
DERSİ ÖDEVİ

Öğretim Görevlisi: Prof. Dr. Mehmet Altan

İstanbul, 2014

İçindekiler Tablosu

1.Giriş.....	1
1.KÜRESEL EĞİLİMLERE GENEL BAKIŞ.....	2
1.Temel Küresel Eğilimler.....	6
1.1 Yaşlanan ve Kalabalıklaşan Dünya.....	6
1.2 İklim Değişikliği.....	10
1.3 Küresel Eşitsizlikler ve Yükselen Orta Sınıf.....	12
1.4 Bilimsel Gelişmeler ve İnnovasyon Temelli Ekonomi.....	14
1.5 Sosyal Medya ve Yeni Kültür.....	19
2Sonuç.....	21
3KAYNAKÇA.....	23

Tablolar

Tablo 1: ABD Ulusal İstihbarat Konseyine göre MegaTrendler.....	3
Tablo 2: 2030 Yılında Potansiyel Senaryolar	4
Tablo 3: Ülkelerin Ar-Ge yoğunlukları ve hedefleri.....	18
Tablo 4: Türkiye'nin AR-GE harcamalarının GSYİH içindeki payı ve 2023 hedefleri.....	19

Grafikler

Grafik 1: Dünya Nüfusu ve kişi başı GSYİH.....	6
Grafik 2: Türkiye Nüfus projeksiyonu 2013-2075	8
Grafik 3: Türkiye Nüfus piramidi 2010-2050..	9
Grafik 4: Dünya Yüzey Isınması 1000-2100 (2000 referans yılı).....	11
Grafik 5: Orta sınıf nüfusu 2010 – 2030	13
Grafik 6: Dünya Nüfusu ve kişi başı GSYİH	13

1. Giriş

Kitlesel iletişim araçlarının gelişmesi ve bilgiye erişimin tarihte hiç olmadığı kadar kolay bir hal almasıyla birlikte, insanların, toplumların ve ülkelerin küresel eğilimlerin hem belirleyicisi hem de ortak uygulayıcısı olduğu bir dönemi yaşamaktayız.

İkinci dünya savaşı sonrasında hızla artan küreselleşme, sadece ticaret ve sanayileşme konusunda değil, iletişim ve sosyo-kültürel alanda da dünya üzerinde egemen olmuştur.

Geçtiğimiz 60 yıla baktığımızda, küreselleşme çerçevesindeki eğilimlerin belirleyicisi gelişmiş ülkeler ve onların dış politikaları olmuştur. Fakat 2000 yılı sonrasında internetin dünyayı çok hızlı sarması ve bilginin ön plana çıkan bir güç olmasıyla küresel eğilimler bilgi ve iletişim kanallarıyla belirlenmeye başlamıştır.

Bugün dünya üzerindeki dış ticaretin çok büyük bir kısmı internet üzerinden yapılan anlaşmalarla gerçekleşmekte, yeni teknoloji ve yeni sistemler yine bu küresel ağ üzerinden hızlıca üretim kanallarına dahil edilmektedir. Gelişen lojistik imkanlarla malların hareketi tarihte hiç olmadığı kadar hızlı ve ucuz sağlanmakta ve bu sayede rekabetin önündeki en büyük engellerden biri olan pazara erişimin fiziki engelleri ortadan kalkmaktadır. Gelişen iletişim altyapısı sayesinde finansal ağ tüm dünyayı sarmakta, fonların elektronik transferi ve anlık ödeme sistemleriyle dünyanın her yerinden finansal işlem yapılabilir.

Büyük şirketlere bakıldığında, bugün Silikon vadisi şirketleri dünyanın en büyük şirketleri haline gelmiş ve sanayi devi eski hegemonyayı geride bırakan küresel güç haline almıştır.

Diğer taraftan sosyo-kültürel olarak, dünyanın herhangi bir yerindeki kültürel bir olay veya toplumu ilgilendiren bir haber yine anlık şekilde yayılabilmektedir. Ortak değer ve paylaşılan kültür de bu hızlı ağ içerisinde şekil değiştirmekte bireyler kolaylıkla örgütlenebilmekte ve topluluklar kolayca mobilize olabilmektedir.

Bu çalışmada, demografi, ekonomi, teknoloji, toplum ve özgürlükler, çevre ve gelecek temelinde küresel eğilimleri değerlendirip Türkiye'nin durumunu bu küresel eğilimler çerçevesinde kıyaslamayı amaçlamaktayım.

1. KÜRESEL EĞİLİMLERE GENEL BAKIŞ

Dünyamızın geleceğini ile ilgili öngörülerini çizen ana küresel eğilimlerin belirlemek için ABD, İngiltere ve Avrupa Birliği başta olmak üzere birçok ülkede gelecek ile ilgili öngörülerde bulunan kapsamlı raporlar hazırlanmaktadır.

Bu çalışmalardan en popülerleri Amerika Birleşik Devletleri Merkezi Haber Alma Organizasyonu(CIA)'na bağlı Ulusal Haber Alma Konseyi(National Intelligence Council) tarafından hazırlanan *Global Trends 2030: Alternative Worlds* adlı raporunda küresel eğilimler analiz edilmiş ve geleceğe yönelik öngörüler modellenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada küresel eğilimler *“Mega Eğilimler”* olarak

tanımlanmış, bu eğilimlerde büyük değişikliklere yol açabilecek etmenler “*Oyun Değiştiricileri*” olarak tanımlanmış ve nihayetinde oluşabilecek dünya ile ilgili öngörüler ise “*Potansiyel Dünyalar*” olarak belirtilmiştir.

Tablo 1: ABD Ulusal İstihbarat Konseyine göre MegaTrendler

Bireylerin güçlenmesi	Bireylerin güçlenmesi yoksulluğun azaltılmasını, küresel orta sınıfın büyümesini, eğitime daha çok katılım, yeni iletişim araçlarının geniş kapsamlı kullanılması, yeni iletişim ve üretim teknolojilerinin gelişmesi ve sağlıktaki ilerlemeleri ivmelendirecektir.
Gücün Dağılımı	Dünyada egemen bir güç olmayacak. Güç çok kutuplu bir dünyada ittifaklara ve ağlara kayacaktır.
Demografik değişim	İstikrarsızlığın demografik yayı azalacak. Ekonomik büyüme “yaşlanan” ülkelerde yavaşlayacak. Dünya nüfusunun %60'lık bölümü kentleşmiş alanlarda yaşayacak; göç hızlanacak.
Gıda, su ve enerji bağlantıları	Kaynaklara olan talep küresel nüfustaki artışa paralel olarak artacak. Mallara ilişkin arz ve talep sorunları baş gösterecek.

Kaynak: National Intelligence Council, **Global Trends 2030: Alternative Worlds**, Washington, 2012, (Çevrimiçi), www.dni.gov/nic/globaltrends.

Bu mega eğilimler çerçevesinde 2030 yılının öngörüsünü etkileyecek etmenler ise

- Krize Yatın Küresel Ekonomi
- Yönetim boşluğu
- Artan çatışma olasılıkları
- Geniş çaplı bölgesel düzensizlikler
- Yeni teknolojilerin etkisi

- ABD'nin rolü

olarak sıralanmıştır.¹

Küresel dünyada ülkelerin izleyeceği politikaların belirleyicisinin küresel ve bölgesel etmenlerin ağırlığıyla şekillendirileceği öngörüldüğü üzere, dünyanın geleceği bu etmenlerin nasıl geliştiği ve ülkelerin bu küresel etmenleri nasıl yorumlayıp hareket edeceği ile bağlantılıdır. Örneğin ortadoğudaki bölgesel bir istikrarsızlık karşısında müdahaleci ve çatışmacı bir politika bölge ülkelerini uzun süreli savaflara sürükleyebilecek bir tehlike arz etmektedir. Böyle ciddi bir etmenin etkisinde kalan ülkelerde diğer küresel eğilimlerin etkisinin hissedilmemesi karşılaşılabilecek bir sonuçtur. Bu sebeple söz konusu raporda bu sayılan etmenler “*Oyun Değiştirici*” faktörler olarak yer almıştır.

Bu varsayımlara göre 2030 yılında dünyanın durumu ile ilgili 4 senaryo ortaya konulmuştur.

Tablo 2: 2030 Yılında Potansiyel Senaryolar

Durmuş Motorlar	Kötü senaryoların en olası, devletlerarası çatışma riski. ABD'nin içe kapanması ve küreselleşmenin durması
Füzyon	İyi sonuçların en olası, Çin ve ABD'nin birçok konuda işbirliğinde bulunması ve bunun yol açabileceği daha kapsamlı küresel işbirlikleri.
Şişeden Çıkmış Gini	Eşitsizliklerin artmasıyla bazı ülkeler bu durumdan kazançlı çıkabilecek bazıları ise kaybedecekler. Eşitsizliklerin hakim olduğu ülkelerde sosyal çatışma artacaktır. Tamamen uzağında durma olmasa bile ABD artık “küresel polis” olamayacaktır.
Devlet Dışı Dünya	Yeni teknolojiler tarafından götürülüyor, küresel sorunlarla devlet dışı aktörlerin öncülüğünde mücadele ediliyor.

Kaynak: National Intelligence Council, **Global Trends 2030: Alternative Worlds**, Washington, 2012, (Çevrimiçi), www.dni.gov/nic/globaltrends.

¹ National Intelligence Council, **Global Trends 2030: Alternative Worlds**, Washington, 2012, (Çevrimiçi)s.2, www.dni.gov/nic/globaltrends.

Tıpkı ABD gibi küresel bir diğer güç olan İngiltere'de de önümüzdeki 30 yılı öngörebilmek için benzer çalışmalar yapılmış ve İngiliz Savunma Bakanlığı tarafından Ministry of Defence - UK, **Strategic Trends Programme: Global Strategic Trends - Out to 2040** adında bir rapor yayımlanmıştır. Bu raporda küresel eğilimleri okuyabilmek için ana temalar altında ana etmenler belirlenmeye çalışılmıştır. Raporda küresel eğilimleri belirleyecek ana etmenler;

- Küreselleşme
- İklim Değişikliği
- Küresel eşitsizlikleri
- İnnovasyon

olarak belirlenmiş ve bu etmenler *İnsan ve Çevre, Küresel Gücün Dinamikleri, Değişen Savunma ve Güvenlik Meseleleri* temaları çerçevesinde analiz edilmiştir. ²

Her iki raporu da karşılaştırdığımızda raporların ana hatlarında bir paralellik söz konusudur. Küresel eğilimleri belirleyecek etmenlerin her iki raporda da ileride olası sorunlar temelinde çizildiğini görmekteyiz. Dünya nüfusundaki artış, iklim değişiklikleri ve politik istikrarsızlık her iki raporda da olumsuz faktörler olarak ortaya konmuş, buna karşın İnnovasyon temelli ekonomi ve gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinin getireceği bilimsel ilerleme ve demokratik güçlenme gibi faktörler ise olumlu etmenler olarak sayılmıştır.

Benzer şekilde Avrupa Birliği'nin Strateji ve Politika Analiz Merkezi

2

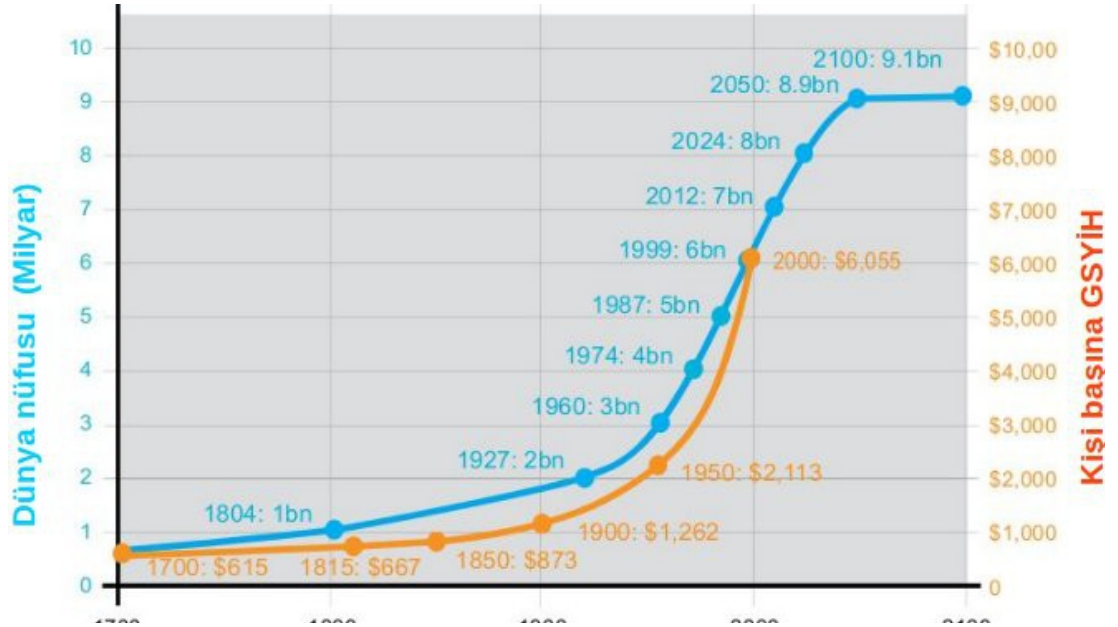
Ministry of Defence - UK, **Strategic Trends Programme: Global Strategic Trends - Out to 2040**, Londra, 2010, s.11.

tarafından hazırlanan “**The Global Economy in 2030: Trends and Strategies for Europe**” isimli raporda da önümüzdeki 20 yılı şekillendirecek küresel eğilimler benzer şekilde tanımlanmış ve Avrupa Birliği'nin 2020 hedefleri çerçevesinde küresel eğilimlerle AB'nin geleceğini modellemeye çalışmaktadır.

1. Temel Küresel Eğilimler

1.1 Yaşlanan ve Kalabalıklaşan Dünya

Dünyanın hızla artan nüfusunun ileride iki temel soruna sebep olacağı tahmin edilmektedir; gelişmiş ülkelerde 2030 sonrası yaşlı bir toplum ve dünyadaki kaynakların tüketilmesi.

Grafik 1: Dünya Nüfusu ve kişi başı GSYİH

Kaynak: Ministry of Defence - UK, **Strategic Trends Programme: Global Strategic Trends - Out to 2040**, s.25

Dünya nüfusunun II. Dünya savaşıdan sonra hızlı bir artış eğilimine girdiği ve hızla artan küreselleşmeyle dünya ekonomisinin gelişmesi ile dünya nüfusu 50 yıl içerisinde 4'e katlanmıştır. 2030 itibarıyla dünya nüfusunun 8.2 milyara çıkması beklenmektedir.

Hızla artan nüfusun yarattığı tüketim dünyamızın doğal kaynaklarını aynı hızla tüketmiş fosil yakıtlar ve diğer çevresel etmenlerle çevre felaketleri dünyanın birçok bölgesini tehdit eder hale gelmiştir. Bu konuda en büyük tehlikenin **“Küresel Isınma ve İklim Değişikliği”** olduğunu söyleyebiliriz. Küresel ısınma nedeniyle yaşanacak iklim değişiklikleri artan dünya nüfusu karşısında büyük ölçekli gıda sorunlarına neden olacağı tahmin edilmektedir.

Yalnız nüfusun artışı değil, kır ve kent demografisinde olacak değişiklikler de birçok sorunu beraberinde getirecektir. 1950’de dünya nüfusunun sadece %30’u kentlerde yaşarken, 2010 yılında bu rakam %50 (3,3 milyar) oranına çıkmış olup 2030’da kent nüfusunun %60’a 2050’de ise bu oranın %70'lere çıkacağı öngörülmektedir. Bu artan kent nüfusunun özellikle Çin ve Hindistan gibi ülkelerin büyük kentlerini etkileyeceği tarım ve sanayi üretiminde büyük sorunlara neden olacağı öngörülmektedir.³

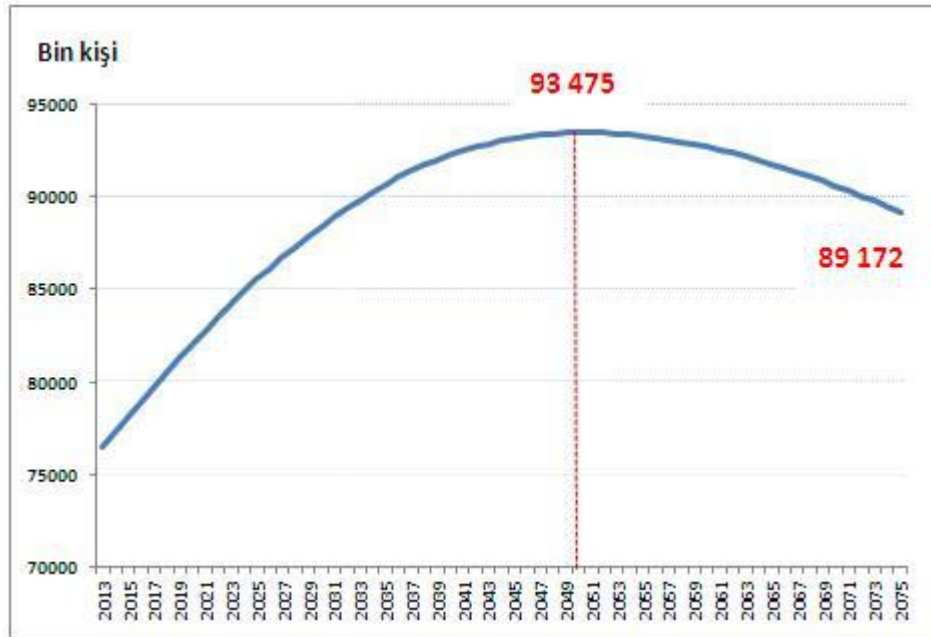
Artan nüfusun tüketeceği kaynakların yanı sıra ölümcül salgın hastalıkların artışı dünya nüfusu önündeki büyük sorunlardan biridir. 2000’li yılların başından itibaren SARS, Kuş gribi vb ölümcül hastalıklar, küresel ulaşımın ağları ile çok hızlı şekilde pandemik hale gelmişlerdir.

3

Didem Danış, «Demografi: Nüfus meselelerine sosyolojik bir bakış», Galatasaray Üniversitesi, 2011, .

Ayrıca gelişmiş ülkelerde ise ciddi şekilde yaşlanmış bir toplumla karşı karşıya kalma tehlikesi bulunmaktadır. Yaşlı nüfus işgücü, kaynakların işlenmesi ve üretim sorunları gibi birçok ekonomik soruna neden olacaktır. Bu sorunlar çerçevesinde nüfus planlaması ve doğal kaynakları koruyucu yenilenebilir alternatiflere yönelmek bütün ülkelerce kabul edilen bir küresel eğilimler olarak tanımlanabilir.

Türkiye'nin demografik yapısına baktığımızda, yapılan nüfus projeksiyonlarında ülkemizin de artan ve yaşlanan bir nüfus yapısıyla karşı karşıya olduğunu görmekteyiz.

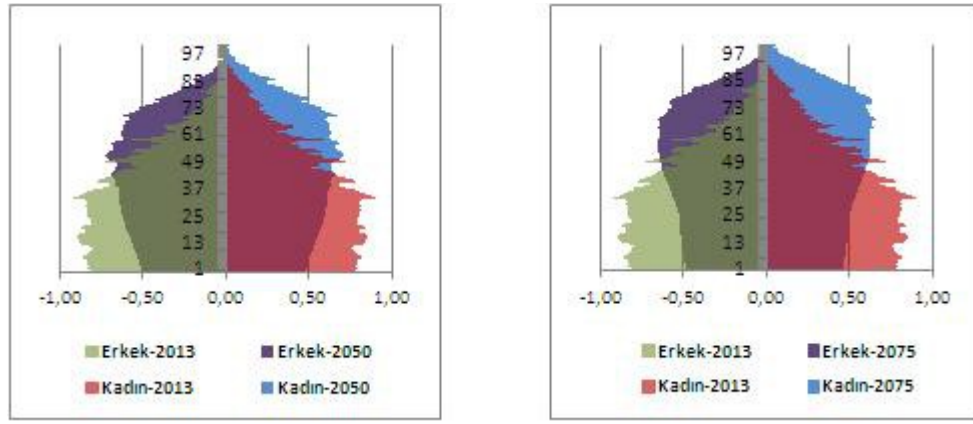
Grafik 2: Türkiye Nüfus Projeksiyonu 2013-2075

Kaynak: TÜİK

TÜİK tarafından yapılan nüfus projeksiyonlarına göre ülkemizin nüfusu 2050 yılına kadar artmaya devam edecek ve 93 milyon sınırına ulaştıktan sonra nüfus artış hızımız eksiye dönecek. Burada Grafik 1'deki küresel artış ile bir

paralellik olduğunu görebiliriz.

Nüfus artışını ve getirdiği kaynak sorunu yanı sıra nüfus piramidimizin yapısı ülke ekonomimizi etkileyecek birinci etkenlerden biri. Yaşlı nüfusumuz 2023 yılında %10 seviyelerine çıkacak, 2013 yılında ortalama yaş 30,1 iken 2023 yılında 34, 2050 yılında ise 42,1 seviyesine çıkacaktır.⁴

Grafik 3: Türkiye nüfus piramidi 2013-2050

Bu verilere baktığımızda nüfus artış hızının düşmesinin şu anki nüfusa dayalı büyüme modelimizde bir problem olarak görülebilir. Ülkemizde nüfustan kaynaklı “Fırsat Penceresi”nin 2025 yılına kadar süreceği belirtilmektedir. Fırsat penceresinin kapanması “3 Çocuk Doktrini” ile geri çevrilmeye çalışılmakta, fakat kaçırılan fırsat penceresinde sağlanamayan bir ekonomik yapı, artan genç nüfus ile sür yeni iş yaratılması vb gibi sorunlar doğurabilecektir.⁵ Türkiye'nin yaşlı bir nüfus karşısında göçmen politikaları uygulayıp ülkeye genç işgücü sağlaması da başka bir olası senaryo olarak değerlendirilmektedir.

4 TUİK, «Nüfus Projeksiyonları, 2013-2075», tarih yok(Çevrimiçi), <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15844>, , 20 Nisan 2014.

5 Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, **Fırsat Penceresini Kapanan Yanlışlar ve Üç Çocuk Doktrini**, Ankara, Aralık 2008, (Çevrimiçi), www.turksae.com/sql_file/338.pdf.

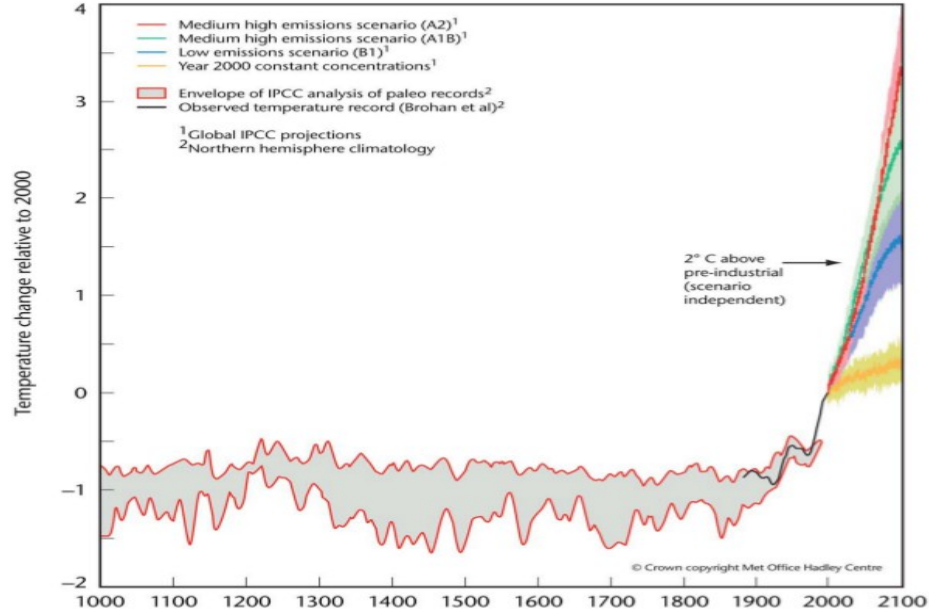
1.2 İklim Değişikliği

Endüstri Devriminden sonra artan sanayileşme, fosil yakıtlar ve nükleer atıklarla insanoğlu dünyadaki ekosistemin bütününe zarar verebilecek bir potansiyele ulaşmıştır. Ekosistemi kirletmenin yanı sıra, atmosfere salınan sera gazlarıyla ortaya çıka Küresel Isınma sorunu gelecekte yaşanılabilir bir dünyanın önündeki en ciddi tehlikelerden biridir. Öyle ki birçok bilim adamına göre Küresel Isınma kısa dönemde geri çevrilemezse, geçilecek kritik noktanın ardından bir geri dönüş olmayacak ve gezegenimizdeki yaşam yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır.

Dünya yüzeyindeki ısınmanın önümüzdeki yıllarda hızlanarak devam edeceği, 2040 yılında küresel yüzey sıcaklığının 2000 yılına göre en az 2 derece daha artacağı tahmin edilmektedir. Bu ısınma nedeniyle bugün bile tanık olduğumuz üzere Kuzey Kutbu'nda ve Himalalardaki buzullarda erimeye sebep olmakta ve bu erime nedeniyle deniz suyu seviyeleri yükselmektedir. Küresel sıcaklığın artmasıyla bu erime hızlanacak ve denize komşu olan gelişmiş metropollerini sular altında bırakacağı öngörülmektedir. Ayrıca Himalayalardaki buzulların erimesinin de Çin ve Hindistan'ın iç bölgelerinde sebep olacağı sel felaketleri sebebiyle dünya imalat sanayinin çok ağır bir darbe alacağı öngörülmektedir.⁶

Bu bahsedilenler kısa dönemde karşılaşılabilecek sorunlar olarak belirtilmekte. Yaşamı sürdürmeyi imkansız hale getirecek olan aşırı ısı, ultraviyole ışınlar ve kuraklığın ise insanoğlunun sonunu getireceği belirtilmektedir.

⁶ Circle of Blue Org., «Third Pole Meltdown: Himalayan Glaciers Are Diminishing at Faster Rates», Ekim 14, 2014(Çevrimiçi), <http://www.circleofblue.org/waternews/2009/world/third-pole-meltdown-himalayan-glaciers-are-diminishing-at-faster-rates/>, , 18 Nisan 2014.

Grafik 4: Dünya Yüzey Isınması 1000-2100 (2000 referans yılı)

Kaynak: National Intelligence Council, **Global Trends 2030: Alternative Worlds**

değişikliği ve yaratabileceği bir diğer sorun ise ülkeler ve bölgeler arası çatışma olarak gösterilmektedir. Sudan'daki Darfur sorunu bu olaya bir örnek olarak verilmektedir. Yağmurlardaki azalma ve kuraklık nedeniyle başlayan çatışma Sudan'daki Afrika kökenlilere karşı etnik bir temizliğe dönüşmüştür.⁷

Küresel ısınma ve iklim değişikliğine karşı dünya devletleri işbirliği ve ortak bir politika üretme eğiliminde görülmekle beraber, 1997 yılında imzaya açılan Kyoto Protokolü geçen 17 yıla rağmen karbondioksit salınımı en yüksek ülkelerden biri olan ABD tarafından imzalanmamış, Rusya tarafından bağlayıcı olmamakla birlikte Çin tarafından da bağlayıcı hedefleri olmamak kaydıyla imzalanmıştır.

⁷ Ministry of Defence - UK, **Strategic Trends Programme: Global Strategic Trends - Out to 2040**, Londra, 2010, s.106.

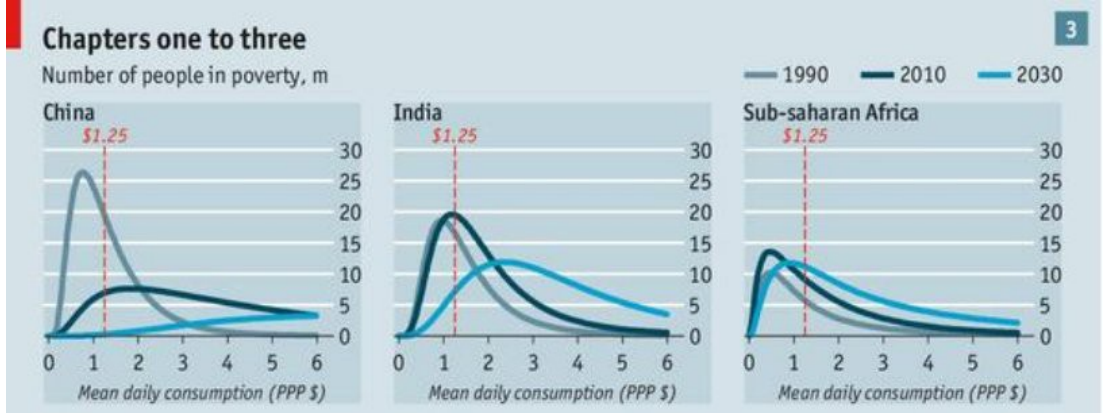
Her ne kadar bu devletlerin mevcut hükümetleri Kyoto Protokolünü imzalayıp karbondioksit emisyonlarını azaltma konusunda istenilen seviyede adım atmamış olsa da toplum tercihlerine göre bu ülkeleri de çevre dostu politikalar baskı aracı haline gelmektedir. Ayrıca Avrupa birliği ve diğer ticari ortakların da pazarları gereği çevre dostu otomobiller, fosil yakıt dışında enerji üretim yolları hızla gelişmektedir. Tüketici tercihleri ve toplumsal beklentiler küresel ısınma ve iklim değişikliğine duyarlı politikalar konusundaki eğilimin en önemli etkenlerinden biridir.

İlkim değişikliğine karşı çevreci yaklaşımlar önümüzdeki yıllarda en önemli küresel eğilimlerden biri sayılabilir. Bu eğilim sadece iyimser bir beklenti değil, aynı zamanda bir zorunluluk olarak da bütün insanlığı ilgilendiren bir mesele olarak ortada durmaktadır.

1.3 Küresel Eşitsizlikler ve Yükselen Orta Sınıf

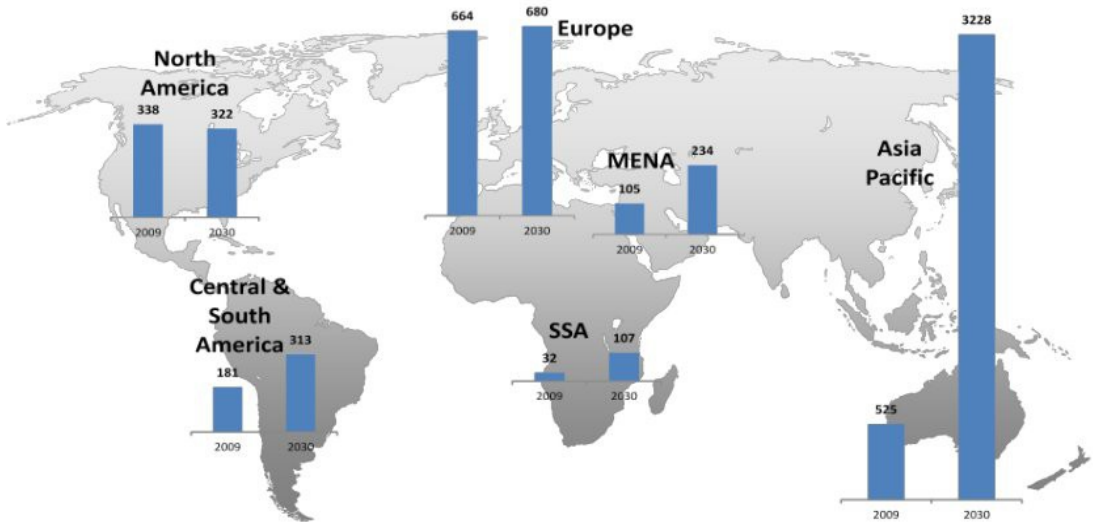
Ülkeler arası refah farkının önümüzdeki 30 yıl içerisinde de süreceği öngörülmektedir. Günümüzde 1 Milyar insan “aşırı yoksulluk” içinde yani günde 1,25 USD(2005 yılı belirlemesi) altında bir gelir ile yaşamaktadır. 2030 yılı itibarıyla bu rakamda %50’lik bir azalmanın olabileceği tahmin edilmektedir. Orta sınıfın aldığı payı payın artacağı öngörülse de gelir dağılımında büyük bir iyileşme beklenmemektedir.⁸

8 ESPAS, *The Global Economy in 2030: Trends and Strategies for Europe*, Brüksel, 2013, .

Grafik 5: Yoksulluk sınırı projeksiyonu

Önümüzdeki 20 yılda Çin'deki yoksulluk sınırı altında yaşayan insan sayısında büyük azalma beklenmektedir. 2030 itibarıyla Çin nüfusunun %75'i orta sınıfa tabi olacak ve günlük 2 USD'lik gelir çizgisinin üzerinde yaşayacağı belirtilmektedir. Yine benzer şekilde büyük nüfus sahibi olan Hindistan'da da gözle görülür bir iyileşme olacağı tahmin edilmektedir. Fakat şu an dünyanın en yoksul bölgesi kabul edilen Sahra-altı Afrika'da fazla bir iyileşme beklenmemektedir.

Grafik 6: Orta sınıf nüfüsü 2010 - 2030

Küresel tabloya bakıldığında ise, orta sınıfın payı ABD'de düşmekte, Çin'in orta gelir tuzağına düşeceği öngörülmektedir. Ortadoğu'da ise enerji kaynaklarındaki değişimler sebebiyle yaşanacak ciddi gelir kayıplarının hem yoksulluk oranında ciddi artışlar hem de siyasi istikrarsızlığı peşinde getireceği öngörülmektedir. ABD'de orta sınıfa tabi kişi sayısının düşmesi, AB'nin ise ileride yaşanacak ekonomik krizler sebebiyle gücünü kaybetmesi ve yoksulluk artışıyla gelir dağılımında bir düşüş olacağı tahmin edilmektedir.

Zayıf ülkelerde gelir dağılımındaki eşitsizliklerin kırılganlığı artıracığı ve özellikle Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki yoksul ülkelerin düşük ekonomik büyümeden zarar görecekları, potansiyel çatışmaların gıda üretimini olumsuz etkileyeceği ve insani krizlerin uluslararası sistemin yardım kapasitesini aşacağı Asya, Afrika ve Ortadoğu'da bölgesel sınıfsal çatışmaların ortaya çıkabileceği de bir başka öngördür.⁹

Türkiye'nin bugün %18 olan yoksulluk oranının bugünkü büyüme hedefleri çerçevesinde düşeceği öngörülse de, Ortadoğu'da yaşanacak gelişmeler ve bağımsız bir Kürdistan'ın kurulacağı beklentisinin Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozacağı ve bunun bölge ülkeleriyle yaratacağı çatışma ortamının Türkiye'nin düşük ekonomik büyüme ile karşı karşıya kalabileceği tahmin edilmektedir.¹⁰

1.4 Bilimsel Gelişmeler ve İnnovasyon Temelli Ekonomi

Küresel eğilimlerin en büyük belirleyicisinin önümüzdeki yıllarda yaşanacak bilimsel gelişmeler ve innovasyon temelli ekonomi olacağını söyleyebiliriz. 1990'lı yıllardan itibaren ekonomideki teknolojik dönüşümün 20 yılda dünyada imalat

9 National Intelligence Council, **Global Trends 2030: Alternative Worlds**, s.9.

10 A.e., s.13.

sanayiden teknoloji temelli sanayi ve hizmetlere kaydığını görmekteyiz.

Dünya genelinde bakıldığında önümüzdeki 30 yılda bilimsel alanda birçok büyük gelişme beklenmektedir. Bu gelişmelerin beklendiği başlıca konuları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Biyoteknoloji ve ileri sağlık teknolojileri
- Nanaoteknoloji ve malzeme teknolojisi
- Uzay teknolojisi ve lojistiği
- Yenilenebilir enerji, kablosuz enerji aktarımı
- Yeni motor ve mekanik teknolojisi
- Atmosfer bilimi
- Üç boyutlu yazıcı teknolojisi ve bağımsız üretim araçları
- Yapay zeka

Bu başlıklara baktığımızda hepsinde yaşanacak bilimsel bir kırılmanın dünyayı değiştirebilecek buluşlara varacağını tahmin etmek hiç de güç değildir. Amansız hastalıkların tedavi bulunmasından, ucuza enerji üretimi, kablosuz enerji aktarımı ve üç boyutlu yazıcılarla imalat gibi konular bütün küresel ezberi bozabilecek dev buluşlardan birkaçıdır.

Enerji, üretim sanayi ve iletişim teknolojisinde yaşanan gelişmeler bütün bugüne kadar küresel üretim ağını önemli ölçüde etkilemiştir. Gelecekte yaşanacak gelişmelerin ise şimdiye kadar olan dolaylı etkilerden öte doğrudan üretim faktörlerini etkileyecek gelişmeler olacağı tahmin edilmektedir. Örnek vermek gerekirse, bugün öncülerini gördüğümüz topraksız tarım, üç boyutlu yazıcılar ve fotosentetik enerji pilleri yakın gelecekte beklenen büyük bilimsel buluşlardan

sadece bazılarıdır. Topraksız tarım ile dünyadaki gıda açığı ve azalan tarım arazisi sorunu çözülebilecek, üç boyutlu yazıcılar ile karmaşık üretim araçlarının gerektirdiği büyük sermaye ve altyapıya gerek olmaksızın sermaye açığı olan az gelişmiş ülkeler üretimlerini artırabilecekler. Fotosentetik pillerdeki gelişmelerle enerji ağlarından uzak coğrafi bölgelerde dahi enerji sorunu ortadan kalkabilecektir.

Enerji konusundaki temel küresel eğilim hiç kuşkusuz “Yenilenebilir ve alternatif Enerji” kaynaklarına yatırım yapılmasıdır. Geleneksel enerji kaynakları olan konvansiyonel ve nükleer enerji yatırımlarının yerlerini yenilenebilir enerji kaynakları olan güneş, rüzgar, okyanus ve hidrojen gibi alternatifle bıraktığını görmekteyiz. Özellikle güneş enerjisi konusunda günümüzde dahi ciddi başarılar elde edilmeye başlanmıştır. Almanya'da kurulan güneş tarlasının bir nükleer santralden 22 kat daha fazla enerji üretilmesi rekor kırması önümüzdeki yıllarda yapılacak olan yatırımların nasıl olacağı konusunda en büyük ipucunu vermektedir.¹¹

Ayrıca hidrojen, jeotermal ve okyanus ve denizlerdeki dalga enerjisi üzerinde de büyük bilimsel ilerlemelerin yaşanacağı beklenmektedir. Bunun yanı sıra bitkilerdeki fotosentez benzeri enerji üretilmesi gibi deneysel çalışmaların ise mevcut tüm alternatiflerden daha çevreci ve verimli bir enerji kaynağı sunacağı yönünde görüşler mevcuttur.

Bu küresel eğilimlerin karşısında ülkemizin kısa vadede bu minvalde bir enerji politikası bulunmamakta, aksine fosil yakıtlara bağlı olmayı sürdüren ve alternatifini olarak ise nükleer enerji gibi terk edilmeye başlanan riskli bir enerji politikasını benimsemiş ve Sinop ve Mersin'den başlayarak ülkemizde nükleer enerji santralleri kurulması planlanmaktadır.

¹¹ Euractiv, «Almanya, güneş enerjisi üretiminde rekor kırdı», Mayıs 30, 2012(Çevrimiçi), <http://www.euractiv.com.tr/4/article/almanya-gunes-enerjisi-uretiminde-rekor-kirdi-025417>, , 22 Nisan 2014.

Yenilenebilir enerji konusunda ise akarsular üzerinde kurulan HES ağı ile bir çevre katliamı yaşanmakta ve ekosisteme verilen zarar daha ilk evrede görülmektedir.

Günde ortalama 7,5 saat güneş alan ülkemizde güneş enerjisinden elektrik üretimi konusunda şu an sadece 3.5 MW olan kurulu gücün 2023 yılında 3.000 MW'a çıkarılması hedeflenmektedir. Bu rakam o yıllardaki enerji talebi de göz önüne alındığında güneş enerjisine geçiş konusunda ülkemizde büyük bir beklenti olmadığını göstermektedir. ¹²

1990'lı yıllardan sonra ekonomik yapıda meydana gelen değişiklikler ve Silikon Vadisi'nin üretimde eski imalat sanayi hakimiyeti ve hizmet sektöründe de eski gelenekleri geride bırakmasıyla başlayan dönüşüm, uzak doğu ülkelerinin de oyuna dahil olmasıyla bilgiye dayanan ve inovasyon temelli yeni ekonomik güçleri ortaya çıkarmıştır. Ülkeler firmalarına bu yeni düzende rekabet edebilme şansı tanınması için AR-GE(Araştırma ve Geliştirme) faaliyetlerine bütçelerinden ayrılan payları artırma yoluna gitmiştir.

Tablo 3: Ülkelerin Ar-Ge yoğunlukları ve hedefleri

12 Enerji ve Tabii kaynaklar Bakanlığı, «Güneş», Aralık 12, 2013(Çevrimiçi), <http://www.enerji.gov.tr/index.php?dil=tr&sf=webpages&b=gunes&bn=233&hn=&nm=384&id=40695>, , 22 Nisan 2014.

Ülkeler	Ar-Ge yoğunluğu (yıl)	Ar-Ge yoğunluğu hedefi (yıl)
Amerika*	% 2,79 (2008)	% 3,00
Almanya*	% 2,78 (2009)	% 3,00 (2020)
Fransa*	% 2,21 (2009)	% 3,00 (2020)
Japonya*	% 3,33 (2009)	% 4,00 (2020)
Çin*	% 1,70 (2009)	% 2,50 (2020)
Finlandiya	% 3,84 (2010)	% 4,00 (2020)
Güney Kore	% 3,36 (2008)	% 5,00 (2014)
İngiltere*	% 1,85 (2009)	% 2,50 (2014)
İtalya*	% 1,27 (2009)	% 1,53 (2020)
Avrupa Birliği	% 1,90 (2009)	% 3,00 (2020)

Kaynak: Ulusal Yenilik Sistemi 2023 Yılı Hedefleri [2011/101]

Dünya genelinde ülkelerin AR-GE harcamalarına baktığımızda gelişmiş ülkelerin GSYİH'ya oranlarının gelişmekte olan ülkelere göre yüksek olduğunu görmekteyiz. Aynı zamanda gelişmiş ülkelerin GSYİH rakamlarının büyüklüğü de hesaba katıldığında aradaki farkın oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Gelişmiş ülkelerin kısa vadeli hedefleri arasında AR-GE harcamalarını artıma eğilimleri olduğunu görebiliriz.

Türkiye'de AR-GE harcamalarının GSYİH'den aldığı pay %0,84'ünü oluşturmaktadır. Bu oran OECD ülkeleri için 2008 yılı itibariyle 2,33, AB ülkeleri için 2009 yılı itibariyle 1,90, Finlandiya için 3,84, Güney Kore için 3,36 ve ABD için 2,79 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4: Türkiye'nin AR-GE harcamalarının GSYİH içindeki payı ve 2023 hedefleri

	Ar-Ge harcamalarının GSYİH içerisindeki payı 2009 yılında en yüksek olan ilk 15 ülkenin ortalaması	Türkiye (2010)	Türkiye - 2023 hedef
Ar-Ge harcamalarının GSYİH içerisindeki payı (%)	3,03	0,84	3,00
Özel sektör Ar-Ge harcamalarının GSYİH içerisindeki payı (%)	2,10	0,36	2,00
Özel sektör Ar-Ge harcamalarının GSYARGEH içerisindeki payı (%)	68,9	42,5	66,9
TZE araştırmacı başına düşen Ar-Ge harcaması	220 bin SAGP \$ ²	150 bin TL	280 bin TL
TZE araştırmacı sayısı	233.703	64.341	300.000
Özel sektör TZE araştırmacı sayısı	167.000	25.342	180.000
Özel sektör TZE araştırmacı sayısının toplam araştırmacı sayısındaki oranı	58,3	39,4	60,0

Kaynak: Ulusal Yenilik Sistemi 2023 Yılı Hedefleri [2011/101]

Türkiye'nin AR-GE harcamalarının GSYİH oranı 2010 yılında 0,84 olarak gerçekleşmiştir. 2023 hedeflerinde ise bu oranın %3 seviyelerine çıkması hedeflenmektedir. Fakat yapılan projeksiyonlara göre AR-GE harcamalarındaki mevcut artış hızı ile ancak %1,83'lük bir orana ulaşılabilecektir. O nedenle bu trendi artırmak için bütçeden daha fazla pay ayrılması gerekmektedir.¹³

1.5 Sosyal Medya ve Yeni Kültür

Sosyal medya basit metin tabanlı internet sitelerinden sonra kullanıcıların etkileşebildiği Web 2.0 teknolojileriyle hayatımıza girmesinden bu güne kadar müthiş ilerleme kaydederek bütün internet ağını sosyal ve canlı bir ekosisteme dönüştürme yolunda ilerlemektedir.

¹³ TÜBİTAK, **Ulusal Yenilik Sistemi 2023 Yılı Hedefleri**, 2011(Çevrimiçi)s.2, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/BTYK/btyk23/2011_101.pdf.

Özgürlük ve etkileşim olmak üzere iki temel itkisi bulunan sosyal medya sayesinde dünyadaki birçok sınırın kalkmış olduğunu görmekteyiz. Sosyal medyanın bireyciliği yanı sıra toplumsal tarafı da son 5 yıldır çok ciddi tarihi olaylarla karşımıza çıkmaktadır.

2009 yılında İran'da başlayan isyan hareketlerinde ilk örneğini gördüğümüz¹⁴ sosyal medya üzerinden toplumsal örgütlenme, Arap Baharı'nda hükümetleri devirecek ve devrim yapabilecek bir güce ulaşmıştır.

Son 5 yıl içerisinde olan gelişmeler ışığında sosyal medyanın bu gücü açık toplum ve kapalı toplum arasında bir turnusol kağıdı rolü görmektedir. Kapalı rejimlerin sosyal medyayı yasaklama hareketleri yanında, açık ve özgür toplumların ifade ve gösteri özgürlükleri karşısındaki tutumları demokrasinin ölçüsü olarak gösterilmektedir.

Bugün 2014 yılında geldiğimiz noktada sosyal medya ve küresel ağ üzerindeki iletişimin oluşturduğu yeni kültür, belki de dünya vatandaşlığının temelini atan ilk soyut bağ olarak bizi birbirimize bağlamakta. Dünyanın herhangi bir yerinde olan bir olaya tepki gösterebilecek ve uzak coğrafyalardaki insanları mobilize eden bir yapıdaki bu sosyal ağlar, ülkemizde de görüldüğü üzere devlet yöneticilerinin üzerinde şimdiden büyük baskılara sebep olmaya başlamış ve bu ağ üzerinde devlet kontrolü sağlanmaya çalışılmaktadır.

Sosyal medya ve ileride küresel ağ üzerinde kurulabilecek yeni sayısal bağlantılar -ki Google Glass ve giyilebilir bilgisayarların da hayatımıza girmesiyle pek çok yeni pratiğini göreceğimizi düşünüyorum- toplumları ve bütün dünya

14 Jared Keller, «Evaluating Iran's Twitter Revolution», **The Atlantic**, Haziran 18, 2010(Çevrimiçi), <http://www.theatlantic.com/technology/archive/2010/06/evaluating-irans-twitter-revolution/58337>, 20 Nisan 2014.

halkalarını birbirine yakınlaştırabilecek ve hükümetler ve devletlerin bir araya geldiği küresel örgütlerin yönünü belirleyebilecektir. Kötü bir senaryoda ise insanların birbirleriyle doğal eğilimleriyle yakınlaştıkları bu platformlar tam tersi politikalarla ırkçılık, dini ve diğer konulardaki ayrımcılıkla körüklenen bir kamplaşmaya da sebep olabilme potansiyeline sahip bulunmaktadır.

Sonuç

Küresel eğilimlerin genel özelliklerine baktığımızda bugünkü veriler ışığında ve yol haritasındaki öngörülerin gelecek 30 yılda iyimser bir dünya tablosu çizmekte yeterli olmadığını görüyoruz. Özellikle ekonomik gelişme ve küresel barış konularında ciddi endişeler dile getirilmekte.

İyimser öngörülere baktığımızda ise, bu öngörülerin kaynağının bilimsel gelişmelerin şafağına çok yakın olduğumuz varsayımı ve günümüzde ekonominin hali hazırda teknolojik dönüşümü ve internetin getirdiği yeni sosyal kültürün önemli etkenler ve etkiler olduğunu görebiliriz.

Kuşkusuz olumlu ve olumsuz gelişmelere sebep olacak nedenler sürekli gelişmekte ve olası senaryolar değişmektedir. Benim kişisel görüşüm kötü gelişmelerin alışlagelmiş seyrinde kötüleşen bir dünya, iyi gelişmelerin ise büyük değişimlere sebep olacağı devrimsel değişimlere tanık olabileceğimiz bir heterojen dünya profiline çıkacağı yönündedir.

Ülkemizin bu küresel eğilim ve öngörülerde belirleyici bir rolü şimdilik görünmese de bulunduğumuz coğrafya ve nüfusumuzun kozmopolit yapısı ve siyasal iklimimiz de göz önüne alındığında, özgürlükçü bir toplum ve yeni bir demokratik

yönetişim ile kapalı ve muhafazakar bir toplum perspektifinde dünya ile en güçlü bağımlı ekonomik ilişkiler olan bir ülke ayrımında olduğumuz düşünüyorum.

Türkiye'de yaşayan bireyler olarak küresel eğilimleri devlete nazaran daha yakından takip edeceğimizi ve bugünden başlayarak güçlenen bireycilik, yeni sınıfsal sorunlar ve dünya çapında gerçekleşen toplumsal hareketlere benzer şekilde ülkemizde de gerçekleşen olayların da gösterdiği üzere gelecekte de küresel sosyal eğilimleri yansıtacağımızı düşünüyorum.

Son olarak bu ödevi hazırlamanın, dünyayı sadece ülkemiz açısından değil, küresel pencereden daha geniş bakma ve ülkemizin de gelecekteki öngörüler içerisinde yerini ve durumunu karşılaştırma konusunda faydalı olduğunu belirtmek isterim.

Saygılarımla,

Zeki Bildirici

KAYNAKÇA

- Circle of Blue Org. «Third Pole Meltdown: Himalayan Glaciers Are Diminishing at Faster Rates», Ekim 14, 2014(Çevrimiçi).
<http://www.circleofblue.org/waternews/2009/world/third-pole-meltdown-himalayan-glaciers-are-diminishing-at-faster-rates/>. , 18 Nisan 2014.
- Danış, Didem. «Demografi: Nüfus meselelerine sosyolojik bir bakış», Galatasaray Üniversitesi, 2011.
- Enerji ve Tabii kaynaklar Bakanlığı. «Güneş», Aralık 12, 2013(Çevrimiçi).
<http://www.enerji.gov.tr/index.php?dil=tr&sf=webpages&b=gunes&bn=233&hn=&nm=384&id=40695>. , 22 Nisan 2014.
- ESPAS. **The Global Economy in 2030: Trends and Strategies for Europe**. Brüksel, 2013.
- Euractiv. «Almanya, güneş enerjisi üretiminde rekor kırdı», Mayıs 30, 2012(Çevrimiçi). <http://www.euractiv.com.tr/4/article/almanya-gunes-enerjisi-uretiminde-rekor-kirdi-025417>. , 22 Nisan 2014.
- Keller, Jared. «Evaluating Iran’s Twitter Revolution». **The Atlantic**, Haziran 18, 2010(Çevrimiçi).
<http://www.theatlantic.com/technology/archive/2010/06/evaluating-irans-twitter-revolution/58337/>. , 20 Nisan 2014.
- Ministry of Defence - UK. **Strategic Trends Programme: Global Strategic Trends - Out to 2040**. Londra, 2010.
- National Intelligence Council. **Global Trends 2030: Alternative Worlds**. Washington, 2012(Çevrimiçi). www.dni.gov/nic/globaltrends.
- Stratejik Araştırmalar Enstitüsü. **Fırsat Pencirisini Kapatın Yanlışlar ve Üç Çocuk Doktrini**. Ankara, Aralık 2008(Çevrimiçi).
www.turksae.com/sql_file/338.pdf.
- TÜİK. «Nüfus Projeksiyonları, 2013-2075», tarih yok(Çevrimiçi).
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15844>. , 20 Nisan 2014.
- TÜBİTAK. **Ulusal Yenilik Sistemi 2023 Yılı Hedefleri**, 2011(Çevrimiçi).
http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/BTYK/btyk23/2011_101.pdf.